УДК 635.5:619:616.9:619:616.981.459:619:616.995.132(477)
http://dx.doi.org/10.15407/animbiol19.02.101

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЩОДО ПАСТЕРЕЛЬОЗНО-АСКАРИДІОЗНОГО МІКСТ-ЗАХВОРЮВАННЯ ПТИЦІ В УКРАЇНІ ЗА 2012–2016 РР.

В. М. Плис
inst_zerna@ukr.net

Інститут зернових культур НААН,
вул. Вернадського, 14, м. Дніпро, 49027, Україна, www.institut-zerna.com

Метою досліджень було вивчити епізоотичну ситуацію щодо поширення пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання птиці у приватному секторі і птахогосподарствах України упродовж 2012–2016 рр. У статті викладено результати вивчення епізоотичної ситуації щодо пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання у приватному секторі і птахогосподарствах України за 2012–2016 рр. Всього було клінічно обстежено 25000 птахів. Проведено патолого-анатомічний розтин 2300 трупів загиблої птиці.

Результати епізоотологічних досліджень свідчать про високу ураженість птиці пастерельозно-аскаридіозним мікст-захворюванням. Цей показник особливо зріс у сільськогосподарської птиці — на 63 %. Встановлено щорічне зростання спалахів пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання у птиці. Особливо різко цей показник зріс серед сільськогосподарської птиці у період 2014 р. — в середньому на 12 %, у період 2015 р. — в середньому на 18 %; серед синантропних птахів у період 2016 р. — в середньому на 8 % порівняно з 2012 р. При цьому захворюваність птиці була різною залежно від виду, типу вирощування, умов утримання, а перебіг захворювання мав певні сезонні коливання. Навесні та восени захворювання реєстрували частіше — до 42 % і 34 % відповідно, тоді як влітку — до 14 % і взимку — до 10 %.

З'ясували, що у приватному секторі захворюваність птиці була вищою на 53 % порівняно з крупними і на 9 % — порівняно з фермерськими птахогосподарствами.

Ключові слова: ПАСТЕРЕЛЬОЗНО-АСКАРИДІОЗНЕ МІКСТ-ЗАХВОРЮВАННЯ, ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ, ПТИЦЯ, БАКТЕРІЇ, ГЕЛЬМІНТИ

EPIZOOTIC SITUATION OF THE MIXED PASTEURELLOSIS AND ASCARIDOSIS DISEASE OF POULTRY IN UKRAINE FOR THE YEARS 2012–2016

V. M. Plys
inst_zerna@ukr.net

State Institute of crops NAAS,
14 Vernadsky str., Dnipro 49027, Ukraine, www.institut-zerna.com

The objective was to study the spread of epizootic situation of the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease of poultry in the private sector and poultry farms of Ukraine over the period 2012–2016. The article presents the results of the study on the epizootic situation of the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease in poultry farms and private sector Ukraine for 2012–2016. Totally 25,000 birds have been clinically surveyed. A pathological-anatomical autopsy of 2.3 thousand corpses of dead birds has been conducted.

The results of epizootic studies indicate a high infestation in poultry with the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease. Especially this index increased in poultry (63 %). An annual increase in outbreaks of the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease in poultry has been established. Especially, this figure has increased dramatically among poultry in the period of 2014 — in average 12 %, during 2015 — in average 18 %; among synanthropic birds during 2016 — in average 8 % compared to data of 2012. The poultry morbidity differed depending on the species of birds, the type of breeding, conditions of the maintenance. The disease had some seasonal fluctuations. In spring and autumn the disease was recorded more frequently (up to 42 % and 34 %, respectively compared to 14 % in summer and 10 % in winter).

We have found that in private sector the incidence of birds was greater by 53 % compared to the large and 9 % compared to farm poultry farms.

Keywords: PASTEURELLOSIS AND ASCARIDOSIS MIXED DISEASE, EPIZOOTIC SITUATION, POULTRY, BACTERIA, WORMS

ЕПИЗООТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ ПО ПАСТЕРЕЛЛЕЗНО-АСКАРИДИОЗНОМУ МИКСТ-ЗАБОЛЕВАНИЮ ПТИЦЫ В УКРАИНЕ ЗА 2012–2016 ГОДЫ

В. Н. Плыс
inst_zerna@ukr.net

Институт зерновых культур НААН,
ул. Вернадского, 14, г. Днепр, 49027, Украина, www.institut-zerna.com

Целью исследования было изучить эпизоотическую ситуацию по распространению пастереллезно-аскаридиозного микст-заболевания птицы в частном секторе и птицехозяйствах Украины на протяжении 2012–2016 гг. В статье изложены результаты изучения эпизоотической ситуации по пастереллезно-аскаридиозному микст-заболеванию в частном секторе и птицехозяйствах Украины за 2012–2016 гг. Всего было клинически обследовано 25000 птиц. Осуществлено патологоанатомическое вскрытие 2300 трупов умершей птицы.

Результаты эпизоотологических исследований свидетельствуют о высокой заражённости птицы пастереллезно-аскаридиозным микст-заболеванием. Особенно этот показатель возрос у сельскохозяйственной птицы — на 63 %. Установлено ежегодное увеличение вспышек пастереллезно-аскаридиозного микст-заболевания у птиц. Особенно этот показатель резко возрос среди сельскохозяйственной птицы в период 2014 г. — в среднем на 12 %, в период 2015 г. — в среднем на 18 %, среди синантропной птицы в период 2016 г. — в среднем на 8 % по сравнению с 2012 г. При этом заболеваемость птицы была разной в зависимости от вида птицы, типа ее выращивания, условий содержания, а течение заболевания имело определенные сезонные колебания. Весной и осенью заболевание регистрировали чаще — соответственно, до 42 % и 34 %, тогда как летом — до 14 % и зимой — до 10 %.

Выяснили, что в частном секторе заболеваемость птицы была выше на 53 % по сравнению с крупными и на 9 % — по сравнению с фермерскими птицехозяйствами.

Ключевые слова: ПАСТЕРЕЛЛЕЗНО-АСКАРИДИОЗНОЕ МИКСТ-ЗАБОЛЕВАНИЕ, ЕПИЗООТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ, ПТИЦЫ, БАКТЕРИИ, ГЕЛЬМИНТЫ

З переведенням птахівництва на промислову основу і створенням великих птахогосподарств поширилися захворювання, етіологічним фактором яких є два і більше збудників. Такі захворювання мають свої особливості, закономірності у виникненні, перебігу, дії на організм, утворенні гібридних форм, що певною мірою пояснює зниження імунітету в імунізованої птиці [1, 3].

Інтенсифікація птахівництва достеменно змінила уявлення і підходи до забезпечення стійкого епізоотичного благополуччя птиці щодо інфекційних, інвазійних, незаразних, мікологічних хвороб. Концентрація значної кількості птиці на обмеженій території закономірно призвела до виникнення нових зв'язків між організмом птиці і мікроорганізмами. Внаслідок цього зазнала змін нозологічна структура хвороб, різко змінилися клінічні ознаки, патологоанатомічні зміни. Великого значення набув змішаний перебіг захворювань птиці. З'явилось багато нових або атипових форм захворювань, за яких заходи профілактики розроблені недостатньо [1, 2].

На сьогодні актуальною проблемою птахівництва є пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання. Важливою стороною проблеми цього мікст-захворювання є його зооантропонозність [5].

Пастерельозно-аскаридіозне захворювання — це гостре контагіозне захворювання сільськогосподарської птиці, диких перелітних, синантропних та декоративних птахів і людини, причинами якого є збудник пастерельозу виду *Pasteurella multocida* і збудник аскаридіозу виду *Ascaridia galli*. Хвороба характеризується септицемією, геморагічним діатезом, ендокардитом, некротичним ураженням печінки, катарально-геморагічним запаленням тонкого і товстого відділів кишечнику та високою летальністю [4, 6, 7].

Метою наших досліджень було вивчити епізоотичну ситуацію щодо поширення пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання

птиці у приватному секторі і птахогосподарствах України упродовж 2012–2016 рр.

Матеріали і методи

Дослідження проводили впродовж 2012–2016 рр. на базі Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» в лабораторії епізоотології вірусних і бактеріальних хвороб птиці, Інституту сільського господарства степової зони Національної академії аграрних наук України в лабораторії ветеринарної медицини, кафедрі паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, у приватному секторі й агроформуваннях різних форм власності Дніпропетровської, Запорізької, Полтавської, Миколаївської та Вінницької областей.

Діагностику пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання птиці проводили комплексно, враховуючи анамнестичні і епізоотологічні дані, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни, бактеріологічні і гельмінтологічні дослідження. Клінічно обстежено 25000 особин. Проведено патолого-анатомічний розтин 2300 трупів загиблої птиці.

Матеріалом для дослідження була клінічно хвора та загибла птиця різних видів і вікових груп. Дослідженню підлягали сільськогосподарська птиця (кури, індики, гуси, качки), дикі перелітні (дикі качки), синантропні (голуби) і декоративні птахи (хвилясті папуги).

З метою виділення збудника пастерельозу (холери) птиці проводили посіви із паренхіматозних органів (печінки, селезінки) і червоного кісткового мозку на прості, збагачені та диференційно-діагностичні живильні середовища, придбаних у фірмі «Регіон» (м. Дніпро) виробництва України та Індії. Бактеріологічні дослідження проводили загальноприйнятими в мікробіології методами за А. С. Лабінською [4], визначник бактерій «Берджи». Біологічну пробу ставили на лабораторних тваринах і птиці за загальноприйнятими методиками.

Аналізували результати епізоотологічних обстежень, які проводили у птахогосподарствах різних форм власності.

Клінічно хвору на пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання птицю виявляли під час клінічних оглядів.

Паразитологічні зажиттєві дослідження проводили гельмінтоскопією проб посліду за методом Фюллеборна.

Результати й обговорення

Впродовж 2012–2016 рр. нами було вивчено епізоотичну ситуацію щодо ураженості птиці на пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання і встановлено, що всі класи птахопоголів'я сприйнятливі до нього. Одержані результати, наведені на рис. 1, свідчать про високу ураженість сільськогосподарської птиці пастерельозно-аскаридіозним мікст-захворюванням, яка становила 63 %; захворюваність синантропних птахів становила 25 %, декоративних птахів — 10 %, найменша частка захворюваності відзначена у диких перелітних птахів — 2 %.

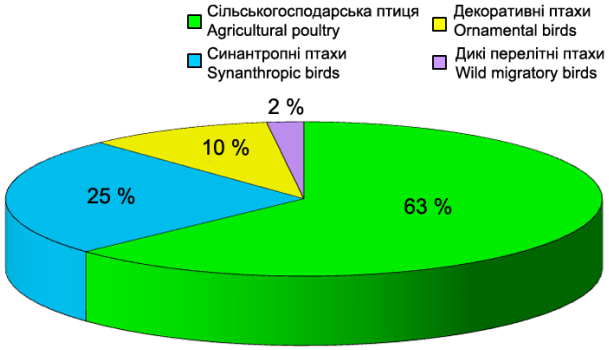

Рис. 1. Ураженість різних класів птиці на пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання в Україні (2012–2016 рр.)

Fig. 1. Infestation of different poultry classes with pasteurellosis and ascaridosis mixed disease in Ukraine (2012–2016)

Екстенсивність аскаридіозної інвазії становила 92 %. Інтенсивність інвазії свідчить про те, що в полі зору мікроскопа відзначали десятки яєць аскаридій.

Результати епізоотологічних досліджень, наведені на рис. 2, свідчать про щорічне зростання спалахів пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання серед сприйнятливого птахопоголів'я з 2012 по 2016 рр. Особливо різко цей показник зріс серед сільськогосподар-

ської птиці у період 2014 р. — в середньому на 12 %, у період 2015 р. — в середньому на 18 %; серед синантропних птахів у період 2016 р. — в середньому на 8 % порівняно з 2012 р.

При цьому захворюваність була різною залежно від виду птиці, типу її вирощування, умов утримання, а перебіг захворювань мав певні сезонні коливання. Залежно від пори року, гострота перебігу пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання коливалась. Навесні та восени захворювання реєстрували частіше — відповідно, до 42 % і 34 %, тоді як влітку — до 14 % і взимку — до 10 %.

Епізоотична ситуація щодо пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання характеризувалась спорадичною циркуляцією

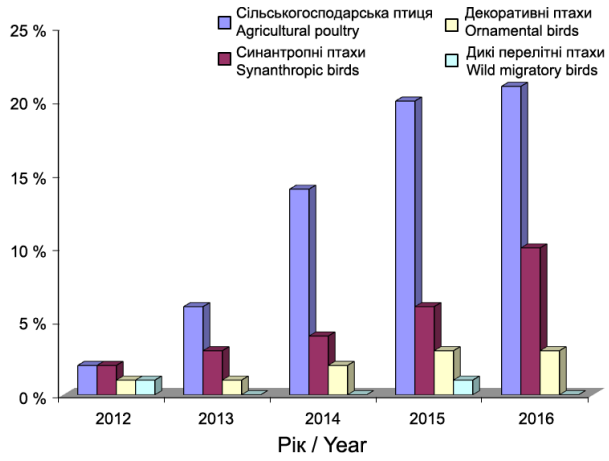

Рис. 2. Динаміка пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання птиці в Україні (2012–2016 рр.)

Fig. 2. Dynamics of pasteurellosis and ascaridosis mixed disease in poultry in Ukraine (2012–2016)

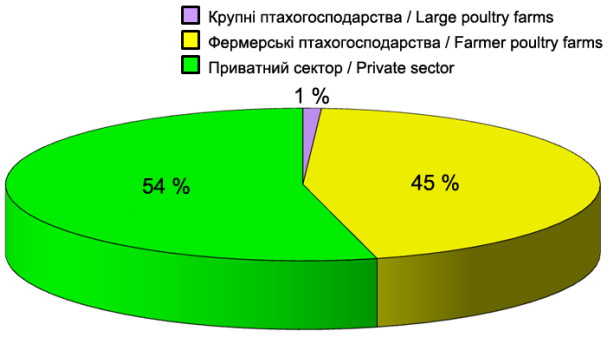

Рис. 3. Співвідношення пастерельозно-аскаридіозної мікст-захворюваності птиці у птахогосподарствах різних форм власності (2012–2016)

Fig. 3. The correlation of pasteurellosis and ascaridosis mixed disease in poultry in different types of farms (2012–2016)

збудника пастерельозу і неблагополучністю щодо аскаридіозу в обстежених птахогосподарствах і приватному секторі.

Упродовж 2012–2016 рр. проведено аналіз щодо захворюваності птиці на пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання. З'ясовано, що цей мікст був поширений серед усього сприйнятливого птахопоголів'я птахогосподарств різних форм власності. Результати дослідження ураження птиці пастерельозно-аскаридіозним мікст-захворюванням наведені на рис. 3.

Наведені результати досліджень свідчать про збільшення захворюваності птиці на пастерельозно-аскаридіозне мікст-захворювання серед птахопоголів'я фермерських птахогосподарств і приватного сектору. Встановлено, що у приватному секторі захворюваність птиці була вищою на 53 % порівняно з крупними птахогосподарствами і на 9 % порівняно з фермерськими птахогосподарствами; захворюваність птиці у фермерських птахогосподарствах була вищою на 44 % порівняно з крупними птахогосподарствами і нижчою на 9 % порівняно з приватним сектором.

Висновки

Динаміка зростання кількості спалахів захворювання серед птахопоголів'я упродовж останніх п'яти років свідчить про інтенсивний розвиток епізоотичного процесу пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання.

Вивчено епізоотичну ситуацію щодо пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання в Україні за 2012–2016 рр. Найбільшу ураженість встановлено у сільськогосподарської птиці (63 %).

Залежно від пори року, гострота перебігу пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання коливалась. Спалахи захворювання частіше реєстрували навесні (до 42 %) і восени (до 34 %).

Встановлено, що птиця у приватному секторі найбільш уразлива до пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання (кількість ураженої птиці становить 53 %).

Перспективи подальших досліджень. Результати досліджень становлять теоретичну

і практичну цінність для науковців і фахівців ветеринарної та гуманної медицини, дають можливість розшири знання щодо поширення зооантропонозного пастерельозно-аскаридіозного мікст-захворювання у птиці різних видів. Подальші дослідження цього захворювання будуть спрямовані на удосконалення діагностики та диференційної діагностики.

1. Berezovsky A. V., Herman V. V., Fotina T. I., Fotini G. A. *Avian diseases*. A tutorial. Kyiv, LLC "DIA", 2012, pp. 7–131. (in Ukrainian)

2. Herman V. V., Stegniy B. T., Verbitsky P. I. *Handbook of poultry diseases*. Kharkiv, Folio, 2002, pp. 11–70. (in Ukrainian)

3. Korovin R. N. *Directory on veterinary doctor poultry enterprise*. St. Petersburg, vol. 1, 1995, 3 p. (in Russian)

4. Labynskaya A. S. *Microbiology with microbiological research*. Moscow, Medicine, 1978, 394 p. (in Russian)

5. Plys V. M., Shendryk L. I. Epizootological monitoring and pathological changes pasteurellosis (Cholera) poultry in association with some infestations. *Scientific Bulletin of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology named after S. Z. Gzhytsky*, 2014, vol. 16, no. 2 (59), pp. 262–270. (in Ukrainian)

6. Plys V. M., Fotina T. I. Epizootological monitoring, clinical signs and pathological changes pasteurellosis (Cholera) poultry associations with certain infectious and parasitic diseases. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, 2014, no. 6 (35), pp. 114–122. (in Ukrainian)

7. Shendryk L. I., Shendryk H. M. *Animal Parasitic diseases: diagnosis, prevention, treatment*. A training manual. Dnipropetrovsk, Svidler A. L., 2011, pp. 84–86. (in Ukrainian)